

POSLANECKÁ SNĚMOVNA

VÝVOJ ČESKÉHO PARLAMENTARISMU

Historie českého stavovství a parlamentarismu je dlouhá a bohatá. V následujícím přehledu jsou proto uvedeny pouze nejvýznamnější okamžiky jeho moderního vývoje.

25. duben 1848

Rakouská vláda vyhlásila první oktrojovanou ústavu (*tzv. Píllersdorfova*), na jejímž základě byl svolán říšský sněm. Ústava vycházela z koncepce dvoukomorového parlamentu složeného z poslanecké sněmovny a senátu.

4. březen 1849

Vyhlášena druhá oktrojovaná (*tzv. Stadionova*) ústava, která vycházela z výrazně centralistického pojetí státu. Instituce dvoukomorového říšského sněmu zůstala zachována.

26. únor 1861

Vyhlášena třetí oktrojovaná (*tzv. Schmerlingova*) ústava, která se skládala ze tří patentů (č. 20-22/1861 ř. z.). Na jejich základě byl zřízen parlament složený ze dvou komor – sněmovny poslanecké a sněmovny panské. Poslanecká sněmovna byla volena nepřímo prostřednictvím zemských sněmů, sněmovna panská byla jmenována panovníkem.

Březen 1861

Proběhly volby do zemských sněmů, a to podle systému volebních kurií. Někteří vysocí církevní hodnostáři a rektori universit byli virilními členy. Zemské sněmy obeslaly své zástupce do říšské rady (vyjma sněmu uherského, italského a chorvatského). Poslanci Českého a Moravského zemského sněmu se neúčastnili říšské rady od r. 1863.

1873

zákony č. 40, 41/1873 ř. z. bylo zavedeno přímé volební právo do poslanecké sněmovny říšské rady. Volilo se ve 4 kuriích a počet poslaneckých mandátů se zvýšil z původních 203 na 353.

1882

Zákonem č. 142/1882 ř. z. byl novelizován volební řád (*tzv. Taaffeho reforma*). Volební census v kurii městské a venkovské byl snížen z původních 10 na 5 zlatých přímých daní ročně.

1896

Zákon č. 168/1896 ř. z. přinesl (*tzv. Badeniho*) volební reformu, která spočívala v zavedení páté všeobecné kurie, jež nevyžadovala žádný volební census. V této kurii mohli volit všichni muži starší 24 let za předpokladu šestiměsíčního pobytu v místě voleb.

1907

Zaveden nový volební řád pro volby do poslanecké sněmovny říšské rady. Celé území bylo rozděleno na jednomandátové obvody. Z celkového počtu 516 poslaneckých mandátů připadalo na Čechy 130, na Moravu 49 a na Slezsko 15 z nich. Byl zrušen kuriální systém, což v důsledku znamenalo **zavedení rovného a tajného hlasovacího práva** pro všechny muže starší 24 let. Pasivní volební právo získali všichni muži starší 30 let. Ženy a příslušníci ozbrojených sil nadále volit nemohli. Kuriální systém pro volby do zemských sněmů zůstal zachován.

28. říjen 1918

Došlo k vyhlášení **Československé republiky**. Do čela nového státu se postavil Národní výbor který sám sebe označil za vykonavatele státní svrchovanosti. Měl 30 členů a byly v něm zastoupeny politické strany podle výsledků voleb do říšské rady v českých zemích z roku 1911.

13. listopad 1918

Národní výbor schválil zákon č. 37/1918 Sb. z. a n., kterým byla zavedena Prozatímní ústava. Ta zakotvovala republikánské státní zřízení, v němž zákonodárnou moc vykonává **jednokomorové Národní shromáždění**. To vzniklo rozšířením pléna Národního výboru na celkový počet 256 poslanců, a to opět podle výsledků voleb z roku 1911. Národní shromáždění vedle zákonodárné činnosti volilo prezidenta a vládu vůči které mu také příslušela kontrolní pravomoc. K vyslovení nedůvěry vládě stačila prostá většina hlasů.

29. únor 1920

Národní shromáždění schválilo zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje **ústavní listina Československé republiky**. Ta vycházela z klasické dělby moci, přičemž moc zákonodárnou vykonával **dvoukomorový parlament – Národní shromáždění tvořené Poslaneckou sněmovnou a Senátem**. Poslanecká sněmovna měla 300 členů volebných na šestileté období systémem poměrného zastoupení. Senát se skládal ze 150 senátorů volených na osm let, taktéž podle systému poměrného zastoupení.

15. prosinec 1938

Parlament přijal tzv. zmocňovací zákon, kterým se delegovala zákonodárná pravomoc na prezidenta a vládu.

28. říjen 1945

Svoji činnost zahájilo **jednokomorové Prozatímní národní shromáždění**.

11. duben 1946

Byl přijat zákon č. 65/1946 Sb., o Ústavodárném shromáždění, který zavedl jednokomorový parlament s 300 poslanci a zákon č. 67/1946 Sb., o volbách do Ústavodárného shromáždění. Volby, pro které platila volební povinnost, proběhly o dva týdny později.

9. květen 1948

Ústavodárné shromáždění přijalo – v napjaté atmosféře po převzetí moci komunistickou stranou – **novou ústavu Československé republiky** (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.), nazývanou též Ústavou 9. května. Ta zakotvovala existenci jednokomorového parlamentu. Opět byla stanovena povinná účast ve volbách. Volič mohl odevzdat prázdný lístek a vyjádřit tak nesouhlas s jednotnou kandidátkou Národní fronty.

11. červenec 1960

Národní shromáždění přijalo novou, tzv. socialistickou ústavu (platila v českých zemích až do konce roku 1992). Ta sice v čl. 2 obsahovala proklamaci, že státní moc je v republice vykonávána zastupitelskými sbory, kterými jsou Národní shromáždění, Slovenská národní rada a národní výbory, ovšem centrem politického rozhodování se staly orgány komunistické strany.

27. říjen 1968

Přijat ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o **československé federaci**, který novelizoval platnou ústavu. Tím byla prove-

dena federalizace republiky, jež se nadále skládala ze dvou rovnoprávných částí – České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky. Zákonodárnou moc na úrovni federace vykonávalo **dvoukomorové Federální shromáždění**. Sněmovna lidu měla 200 poslanců (v roce 1990 byl jejich počet snížen na 150), Sněmovna národů měla 150 poslanců, z nichž 75 bylo voleno na území ČSR a 75 na území SSR. Na republikové úrovni vykonávaly zákonodárnou pravomoc Česká národní rada a Slovenská národní rada.

29. listopad 1989

Federální shromáždění přijalo ústavní zákon č. 135/1989 Sb., který zrušil dosavadní vedoucí úlohu komunistické strany.

8.–9. červen 1990

Na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva proběhly volby do obou komor Federálního shromáždění i do obou národních rad.

9. leden 1991

Federální shromáždění schválilo ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod. Ta byla později převzata do právního řádu České republiky.

16. prosinec 1992

Česká národní rada schválila **Ústavu České republiky** (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.).

1. leden 1993

Podle Ústavy, jež nabyla účinnosti k 1. 1. 1993, vzniká **Česká republika**. Ústava vychází z koncepce parlamentní formy vlády, kdy zákonodárnou moc vykonává dvoukomorový parlament složený z Poslanecké sněmovny a Senátu. **Poslanecká sněmovna** vznikla z dosavadních poslanců České národní rady. První volby do Senátu proběhly až v roce 1996.

19. duben 1995

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky přijala zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny.

27. září 1995

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR přijala zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR, který dodnes upravuje průběh voleb do obou komor parlamentu. V roce 2021 byl novelizován.

15.–16. 11. 1996

Konaly se první volby do Senátu ČR. Jelikož se jednalo o první volby do tohoto orgánu, volilo se ve všech 81 volebních obvodech, přičemž v případě třetiny senátorů trval mandát 2 roky, další třetiny 4 roky a poslední třetiny 6 let.

